

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลathiเบศรรามาธิบดีจักรีนฤพดินทร สยามินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร กับความสัมพันธ์ไทย-อิหร่าน

พรพรรณ โปร่งจิตร์*

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกับอิหร่านในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลathiเบศรรามาธิบดีจักรีนฤพดินทรสยามินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร ผลการศึกษาพบว่า การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิหร่าน เป็นจุดเริ่มต้นยุคใหม่แห่งความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศ ส่งผลให้ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ได้เจริญพัฒนาขึ้นในทุกด้านทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลathiเบศรรามาธิบดีจักรีนฤพดินทร สยามินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร ความสัมพันธ์ไทย - อิหร่าน ยุคใหม่

Abstract

This article is a study of the relations between Thailand and Iran during the reign of King Bhumibol Adulyadej [Somdet Phra Poraminthra Maha Bhumibol Adulyadej Sayaminthrathirat Borommanatbophit.] The study indicates that a visit of King Bhumibol Adulyadej [Somdet Phra Poraminthra Maha Bhumibol Adulyadej Sayaminthrathirat Borommanatbophit.] to Iran marks the beginning of diplomatic relations between two countries, which results in improvement of politic, economy, education and culture at present.

Keywords: King Bhumibol Adulyadej [Somdet Phra Poraminthra Maha Bhumibol Adulyadej Sayaminthrathirat Borommanatbophit], Relations between Thailand and Iran, Modern Age

บทนำ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเทิดพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลathiเบศรรามาธิบดีจักรีนฤพดินทร สยามินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีบทบาทในการเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอิหร่าน (ปัจจุบันคือ สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน) ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ สยามกับอิหร่านมีความสัมพันธ์ที่ยาวนาน ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พรพรรณ โปร่งจิตร์

(พ.ศ. 2199 – 2231) ต่อมาสยามกับอิหร่านต่างมีปัญหาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน ทำให้ประเทศทั้งสองยุติความสัมพันธ์ทางการทูตในปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศ ได้เริ่มต้นอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ซึ่งเป็นช่วงเวลาห่างกันถึง 267 ปี ในช่วงเวลาครองราชย์ของพระองค์ ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับนานาประเทศในระหว่าง พ.ศ. 2502 ถึง 2510 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ ทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกา รวม 27 ประเทศ¹ หนึ่งในประเทศเหล่านี้ก็คือประเทศอิหร่านนับเป็นการพลิกฟื้นความสัมพันธ์ที่ห่างกันหลายร้อยปีได้กลับมาความสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการเจริญพระราชไมตรีกับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้นให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และเพื่อนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยไปมอบให้กับประชาชนในประเทศต่างๆ

ประเด็นในบทความนี้คือ การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิหร่านในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร อย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 23-30 เมษายน พ.ศ. 2510 ถือเป็น การเริ่มต้นยุคใหม่แห่งสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศทั้งสอง บทความแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 การเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2498 ตอนที่ 2 ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการสถาปนาราชวงศ์ปาร์ลาวีแห่งอิหร่าน ตอนที่ 3 การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิหร่านในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ในปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ทางการทูต การค้า และมีมิติด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ตอนที่ 1 การเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2498

ประวัติความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสยามกับอิหร่าน ได้เริ่มต้นและสิ้นสุดลงในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วยเหตุผล สองประการ คือ ประการที่หนึ่ง การเมืองภายในของกรุงศรีอยุธยาที่เป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในราชสำนัก ทำให้ราชวงศ์ปราสาททองสิ้นสุดลง จนถึงการเสียกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2310 ประการที่สอง คือ ปัญหาภายในของราชวงศ์ซาฟาวีแห่งอิหร่าน ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองชาติต้องยุติลง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ประเทศไทยและประเทศอิหร่านได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2498² และมีการลงนามสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับจักรวรรดิอิหร่าน ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงเทห ๗ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2510³ สรุปความได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แห่งประเทศไทย กับ พระบาทสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งอิหร่าน มีพระราชประสงค์ที่จะ

¹ <http://kanchanapisek.or.th/activities/index.th.html> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

² สุวิทย์ สายเชื้อ. (มปป.) *มิตรภาพไทย-อิหร่าน ความสัมพันธ์อันดีที่ใกล้ชิดกว่า 400 ปี*. หน้า 1.

³ <http://drmlib.parliament.go.th/> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

กระชับและเพิ่มพูนความสัมพันธ์แห่งมิตรภาพซึ่งมีอยู่โดยผาสุกระหว่างประเทศไทยกับประเทศอิหร่าน และจงใจโดยเท่าเทียมกันโดยความต้องการแห่งกันและกันที่จะให้ความร่วมมือโดยใกล้ชิดขึ้นระหว่างทั้งสองประเทศ และเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบนมูลฐานแห่งสันติภาพและความยุติธรรม และหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ จึงตกลงกระทำสนธิสัญญาทางไมตรี¹ โดยได้ทำความตกลงกันเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 จะให้มีสันติภาพเป็นนิรันดรและมิตรภาพชั่วนิรันดรระหว่างรัฐทั้งสองและระหว่างประชาชนของรัฐทั้งสอง

ข้อ 2 อัครภาคีผู้ทำสัญญาตกลงที่จะดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางการทูต และทางกงสุล และตกลงว่าเจ้าหน้าที่ทูตและเจ้าหน้าที่กงสุลของภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้อุปโภค บนมูลฐานถ้อยทีถ้อยอาศัยปฏิบัติต่อกัน ซึ่งเอกสิทธิและความคุ้มกันเช่นที่ให้ตามประเพณีโดยหลักแห่งกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นที่ยอมรับนับถือ

ข้อ 3 อัครภาคีผู้ทำสัญญาตกลงจะพิจารณาอย่างฉันมิตร และด้วยความร่วมมือในการทำความตกลงต่อไปบนมูลฐานถ้อยทีถ้อยอาศัยปฏิบัติต่อกัน เกี่ยวกับการพาณิชย์และการเดินเรือ สิทธิและเอกสิทธิทางกงสุล ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม การส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเรื่องอื่นทั้งปวงอันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของภาคีทั้งสองฝ่าย

ข้อ 4 อัครภาคีผู้ทำสัญญาตกลงว่าจะระงับข้อพิพาททั้งปวงซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างตนโดยสันติในเจตนารมณ์แห่งมิตรภาพตามทางทูตโดยปรกติ หากไม่สามารถที่จะบรรลุถึงการทำความตกลงกันภายในกำหนดเวลาอันสมควร ภาคีจะต้องนำเอาวิธีดำเนินการที่ปฏิบัติได้ซึ่งตนเห็นว่าเหมาะสมยิ่งกว่าตามหลักเกณฑ์และบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ มาใช้

ข้อ 5 สนธิสัญญานี้จะต้องได้รับสัตยาบันจากอัครภาคีผู้ทำสัญญาตามวิธีดำเนินการทางรัฐธรรมนุญของแต่ละฝ่าย สนธิสัญญานี้จะเริ่มใช้บังคับตั้งแต่การแลกเปลี่ยนสัตยาบันสาร ซึ่งจะได้กระทำกัน ณ กรุงเตหะราน และหลังจากนั้นจะคงใช้บังคับจนกว่าจะได้ยกเลิกโดยการบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าหนึ่งปี

ข้อ 6 สนธิสัญญานี้ทำคู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทย ภาษาเปอร์เซีย และภาษาอังกฤษ ในกรณีที่มีความแตกต่างกันอย่างไรในการตีความ ตัวยกฉบับภาษาอังกฤษจักใช้บังคับ²

จากสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับจักรวรรดิอิหร่าน ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย - อิหร่านเจริญก้าวหน้าขึ้น ความใฝ่ในสันติภาพและความเจริญในบ้านเมืองของตนเป็นเป้าหมายที่ทั้งสองประเทศมีส่วนร่วมกัน ในช่วงเริ่มต้นความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศดำเนินนโยบายการเมืองระหว่างประเทศที่คล้ายกัน คือ การเป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสถานการณ์การเมืองโลกขณะนั้นอยู่ในยุคสงครามเย็น เป็นการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต สงครามเย็นได้แบ่งโลกออกเป็น 2 ขั้วการเมืองคือสหรัฐอเมริกามุ่งมั่นจะสกัดกั้นคอมมิวนิสต์และเผยแพร่แนวคิดอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย ขณะที่สหภาพโซเวียต เป็นผู้นำในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสงครามเย็นเนื่องจากมีความสำคัญอย่างชัดเจนต่อยุทธศาสตร์ของสหรัฐในภูมิภาคนี้ สหรัฐอเมริกาเห็นว่าจีนซึ่งเป็นพันธมิตรสหภาพโซเวียตจะเป็นผู้นำการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียและดินแดนที่ตกอยู่ในภัยคุกคามนี้คืออินโดจีนซึ่งมีการต่อสู้เพื่อเอกราชจาก

¹ แหล่งเดิม.

² แหล่งเดิม.

พรพรรณ โปร่งจิตร์

ฝรั่งเศส ในทัศนะผู้นำอเมริกัน หากอินโดจีนตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ประเทศอื่นก็จะล้มตามกันไปทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนถึงตะวันออกกลางในที่สุด แนวคิดแบบ “ทฤษฎีโดมิโน” ทำให้สหรัฐเข้ามาสกัดกั้นการขยายตัวของฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง¹ ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่สำคัญและแข็งขันยิ่งของสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค นอกจากนี้ สหรัฐยังให้ความช่วยเหลือแก่ไทยซึ่งครอบคลุมในแทบทุกด้านตั้งแต่การพัฒนากองทัพ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการปราบปรามการก่อการร้ายภายใน ความช่วยเหลือเน้นในด้านความมั่นคง ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่สำคัญและแข็งขันยิ่งของสหรัฐในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนประเทศอิหร่านในช่วงสงครามเย็น อิหร่านถูกแทรกแซงจากภายนอกประเทศ เนื่องจากที่ตั้งของประเทศอิหร่านเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญเชื่อมต่อระหว่างเอเชียตะวันตกและยุโรป แต่กษัตริย์มูฮัมหมัด เรซ่า ปาร์ลาวี ทรงมีนโยบายทางการเมืองที่สำคัญคือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทำให้สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนนโยบายต่างประเทศของพระองค์

ตอนที่ 2 ราชวงศ์ปาร์ลาวีแห่งอิหร่าน (พ.ศ.2468-2522)

ราชวงศ์ปาร์ลาวีแห่งอิหร่าน ได้สถาปนาขึ้นในภาวะที่อิหร่านอยู่ในสภาพอนาธิปไตย โดยมีปัจจัยที่สำคัญคือ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ราชวงศ์กอจาร์ (Qajar Dynasty) ในขณะนั้น ปกครองโดยพระเจ้าอะหมัดชาห์ (Ahmad Shah) ครองราชย์ปี พ.ศ. 2452 - 2468 เป็นกษัตริย์ที่อ่อนแอ อำนาจของรัฐบาลกลางถูกทำลาย ชนเผ่าต่างๆ แข่งขันกันขึ้นมามีอำนาจในการปกครอง ชาวอิหร่านได้รวมกลุ่มกันในการเป็นสมาคม ที่จัดตั้งโดยพ่อค้า ช่างฝีมือ นักการศาสนา และกลุ่มลับๆ ตามเมืองสำคัญต่างๆ เช่น เตหะราน อิสฟาฮาน อาเซอร์ไบจาน เพื่อต่อต้านเจ้าที่ดินและรักษาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนเอง รัฐบาลแห่งราชวงศ์กอจาร์ไม่สามารถที่จะรักษาความสงบสุขในประเทศได้ ทำให้เกิดขบวนการโค่นล้มสถาบันกษัตริย์ ขณะเดียวกัน ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ สถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ผลักดันอิหร่านเข้าสู่สงคราม โดยในระยะแรกของสงคราม อิหร่านประกาศตนเป็นกลาง แต่รัฐบาลตุรกีไม่ยอมรับความเป็นกลางของอิหร่าน เนื่องจากในดินแดนของอิหร่านมีฐานทัพของรัสเซียและอังกฤษอยู่ โดยรัสเซียและอังกฤษให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัฐบาลอิหร่านเป็นการตอบแทน จึงทำให้อิหร่านจำเป็นต้องเข้าสู่สงคราม ในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขบวนการชาตินิยมและขบวนการประชาชนซึ่งมีแนวโน้มนิยมความรุนแรง ไม่พอใจรัฐบาลที่ไม่สามารถแก้ปัญหาการรุกรานของชาติมหาอำนาจ ส่งผลให้เกิดขบวนการแบ่งแยกดินแดนในหลายพื้นที่ของอิหร่าน จนนำไปสู่การทำรัฐประหารโดยซัยยิด ลียา ตาบาตาไบ (Sayyid Siya Tabatabai) ผู้ซึ่งอังกฤษให้การสนับสนุน และได้รับการสนับสนุนจากกองพันน้อยคอสแซคที่กำลังตั้งฐานทัพอยู่ ณ เมืองกัชวิน โดยมีผู้บัญชาการคือ เรซา ข่าน (Reza Khan) นำทัพเข้ายึดเมืองเตหะราน และยึดอำนาจโดยไม่เสียเลือดเนื้อ

พระเจ้าอะหมัดชาห์จึงแต่งตั้งให้ตาบาตาไบเป็นนายกรัฐมนตรี และเรซ่า ข่าน เป็นรัฐมนตรีกระทรวงสงคราม แต่ความไม่มั่นคงทางการเมืองทำให้เปลี่ยนคณะรัฐบาลถึง 5 ครั้ง แต่ที่น่าสังเกตคือ เรซ่า ข่าน ยังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสงครามทุกสมัย และใน วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2466² ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีควบคู่กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสงคราม³ อาจกล่าวได้ว่า เรซ่า ข่าน เป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดทางการเมืองของอิหร่านขณะนั้น

¹ http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สิบคันเมื่อ_27_กรกฎาคม_2560

² อิมรอน มะลูลีม. (2533). *วิเคราะห์การเมือง, สังคม, เศรษฐกิจ ของอิหร่านก่อนและหลังการปฏิวัติ*. หน้า 25.

³ แหล่งเดิม.

พระเจ้าอะหมัดชาห์ ซึ่งทรงประชวรและไม่มีอำนาจทางการเมือง จึงได้หลีกหนีจากอำนาจของเรซา ช่าน โดยทรงเสด็จไปรักษาพระวรกายที่อังกฤษและไม่ได้กลับมาอิหร่านอีกเลย สภามัจญลีสแห่งอิหร่านได้ประกาศในวันที่ 31 ตุลาคม 2468 ให้พระเจ้าอะหมัดชาห์ ถูกถอดถอนจากราชบัลลังก์ จึงเป็นเหตุของการสิ้นสุดราชวงศ์กอจาร์ และในวันที่ 13 ธันวาคม 1925 เรซา ช่าน ได้ประกอบพิธีราชาภิเษกตั้งตัวเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า เรซา ชาห์ ปาห์ลาวี (Reza Shah Pahlavi) ปฐม กษัตริย์แห่งราชวงศ์ปาห์ลาวี

ภาพที่ 1 เรซา ชาห์ ปาห์ลาวี (Reza Shah Pahlavi) กษัตริย์องค์แรกแห่งราชวงศ์ปาห์ลาวี

ที่มา: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/65/Antoin_Sevruguin_48_12_Sl.jpg
สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

เรซา ชาห์ ปาห์ลาวี ทรงยึดนโยบายในการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย แต่ก็ไม่ทรงเห็นด้วยที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไป เนื่องจากทรงเห็นว่าช่วงเวลาหลังสงครามและหลังการจลาจลนั้นไม่ใช่เวลาที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้ทรงสร้างสถาบันสมัยใหม่ขึ้นอีกสถาบันหนึ่ง คือ กองทัพแห่งชาติ ได้นำเอามาตรฐานใหม่ๆ มาสู่กลไกการบริหารประเทศ¹ เดิมอิหร่านไม่มีกองทัพแห่งชาติมีเพียงกองทัพของเจ้าผู้ครองแคว้น จึงทำให้พระองค์ประสบความสำเร็จในการรวมอำนาจทางการเมือง นโยบายที่สำคัญของพระองค์คือการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) โดยทรงดำเนินการรักษาภาวะเบียบเพื่อความสงบเรียบร้อย สร้างกองทัพที่เข้มแข็ง พัฒนาคอนกรีต เริ่มงานก่อสร้างทางรถไฟจากแคลิฟอร์เนียสู่อ่าวเปอร์เซีย สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสายการบิน เพื่อพัฒนาประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญสองประการ คือ 1. การขยายบทบาทของรัฐบาลเข้าไปควบคุมเศรษฐกิจของชาติ เดิมเจ้าของที่ดินรายใหญ่เป็นผู้ควบคุมเศรษฐกิจ และประการที่ 2 คือการสร้างสมดุลใหม่ขึ้นระหว่างชาวอิหร่านกับกิจการที่ต้องพึ่งชาวต่างชาติ² กล่าวคือระยะสิบปีแรกแห่งการปกครองของพระองค์ได้ทรงพยายามที่จะสร้างความรักชาติและสร้างความร่วมมือของชาวอิหร่านในโครงการที่ทันสมัยของประเทศ ด้วยความตั้งใจที่จะ

¹ อิมรอน มะลูลีม. (2533). *วิเคราะห์การเมือง , สังคม , เศรษฐกิจ ของอิหร่านก่อนและหลังการปฏิวัติ*. หน้า 26.

² อิมรอน มะลูลีม. เล่มเดิม. หน้า 28.

พรพรรณ โปรงจิตร

พัฒนาอิหร่านให้เป็นประเทศที่ทันสมัยแบบประเทศต่างๆในยุโรป เช่น ทรงวางแผนที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ สร้างระบบทางรถไฟ ริเริ่มระบบการศึกษา ปฏิรูประบบศาล และปรับปรุงระบบการแพทย์ ทรงเชื่อว่า ถ้าหากรวมอำนาจในการปกครองประเทศเข้าสู่ศูนย์กลาง และดำเนินการโดยบุคคลที่มีการศึกษา จะทำให้แผนการที่วางไว้สำเร็จ ดังนั้น เราซา ซาห์ จึงได้ส่งชาวอิหร่านหลายร้อยคนรวมถึงพระราชโอรสไปศึกษาและฝึกฝนงานต่างๆในยุโรป ในช่วงปี พ.ศ. 2468 - 2484 โครงการในพระราชดำริได้ทำให้อิหร่านพัฒนาขึ้นเป็นอันมาก ระบบการศึกษาดำเนินการอย่างรวดเร็ว และทำให้เกิดชนชั้นใหม่ขึ้นในสังคม คือชนชั้นกลางและชนชั้นกรรมาชีพ

ด้านต่างประเทศ เราซา ซาห์ พยายามสร้างสมดุลย์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษและโซเวียต โดยทรงเลือกที่จะขอความช่วยเหลือทางเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่จากเยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี และประเทศอื่นๆ ในยุโรป การตัดสินใจของพระองค์เช่นนี้แม้ว่าจะทำให้อิหร่านกลายเป็นประเทศที่ทันสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ได้สร้างปัญหาในเวลาต่อมา และเนื่องจากการปกครองที่เปลี่ยนมาเป็นการรวมศูนย์อำนาจของเราซา ซาห์ได้ทำให้คนบางกลุ่ม เช่น เจ้าผู้ครองแคว้น เจ้าของที่ดิน นักการศาสนา ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านจิตวิญญาณของชาวอิหร่าน ไม่พอใจ การปฏิรูปประเทศของเราซา ซาห์ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มอนุรักษที่เสียผลประโยชน์และรังเกียจวัฒนธรรมตะวันตก เช่น กลุ่มศาสนานิยมและกลุ่มที่ต้องการปฏิรูปให้ทันสมัย กล่าวหาเราซา ซาห์ ว่ามีจุดมุ่งหมายทางการเมืองที่จะทำลายศาสนาอิสลาม เกิดการปลุกระดมมวลชนเพื่อต่อต้านเราซา ซาห์ จนนำไปสู่การสละราชสมบัติของเราซา ซาห์ในวันที่ 16 กันยายน 1941 โดยพระราชโอรสคือ มุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี ได้ขึ้นครองราชย์แทน ทรงพระนามว่า มุฮัมมัด เรซา ซาห์ ปาห์ลาวี ซาอินซาห์ อารายามาฮ์

ภาพที่ 2 มุฮัมมัด เรซา ซาห์ ปาห์ลาวี

ที่มา : [https://th.wikipedia.org/wiki/สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560](https://th.wikipedia.org/wiki/สืบค้นเมื่อ%2027%20กรกฎาคม%202560)

รัชสมัยของมุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี ในช่วงสงครามเย็น อิหร่านต้องประสบภาวะที่ถูกกีดกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ . อิหร่านประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองและการแทรกแซงของต่างประเทศ ในปีค.ศ. 1942 สหรัฐอเมริกาได้ส่งกำลังทหารเข้าช่วยดูแลระบบรถไฟของอิหร่าน สหภาพโซเวียตสนับสนุนกิจกรรมของพรรคทูเดห์ (Tudeh Party) พรรคการเมืองที่เกิดจากการรวมกลุ่มของกลุ่มอาชีพต่างๆ และชนชั้นกลางรวมถึงกลุ่มอนุรักษนิยม พรรคทูเดห์เป็นพรรคคอมมิวนิสต์ที่เริ่มมีอิทธิพลและ

มีที่หนึ่งในสภา ส่วนอังกฤษได้เข้ามาบีบบังคับให้การสนับสนุนพระเจ้าชาห์แต่ขณะเดียวกันก็ให้การสนับสนุนกลุ่มเจ้าชองที่ตินรายใหญ่และเผ่าที่มีอำนาจ ในช่วงเวลานี้อังกฤษและสหรัฐอเมริกาเข้ามาบีบบังคับเพิ่มขึ้นในอิหร่าน

ในปี 2487 ระบบการเมืองของอิหร่านได้เริ่มเปิดกว้างมากขึ้น ได้มีการเลือกตั้งที่เป็นการแข่งขันกันอย่างแท้จริง มุฮัมมัด เรซ่า ปาห์ลาวี ดำเนินนโยบายไปสู่ระบอบประชาธิปไตยโดยกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ นโยบายทางการเมืองที่สำคัญคือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทำให้สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนนโยบายต่างประเทศของพระองค์ แต่สำหรับภายในประเทศ มุฮัมมัด เรซ่า ปาห์ลาวี ประสบปัญหาจากกลุ่มที่มีแนวคิดนิยมคอมมิวนิสต์ และนักศาสนานิยม ทำให้ชาห์แก้ปัญหาโดยเสนอการปฏิรูป โดยใช้ชื่อว่า “การปฏิวัติสีขาว” (White Revolution) ในปี 2506 โดยมีจุดประสงค์ คือการปฏิรูปที่ดินและลดจำนวนประชากรที่ไม่รู้หนังสือ “การปฏิวัติสีขาว” มีโครงการย่อยพิเศษ เช่น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม การคมนาคม การขยายทางรถไฟและท่าเรือ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลานี้ อิหร่านเกิดการพัฒนาทางสังคมอย่างมาก โดยพระเจ้ามุฮัมมัด เรซ่า ปาห์ลาวี ได้ประโยชน์คือความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์ ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาและอังกฤษซึ่งเป็นพันธมิตร ได้จำกัดวงล้อมการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต ในภูมิภาคเอเชียตะวันตกซึ่งรวมถึงอิหร่าน

สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น ประเทศไทยและประเทศอิหร่านมีความคล้ายคลึงกันคือ การเกิดปัญหาการเมืองภายในและการคุกคามจากภายนอกอย่างรุนแรง สถานการณ์ช่วงสงครามเย็นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศเล็กเพราะการที่โลกแบ่งเป็น 2 ขั้วอำนาจชัดเจนนั้น ทั้งสหรัฐและสหภาพโซเวียตได้ต่อสู้ดุเดือดเพื่อแสวงหาพันธมิตรเข้าค่ายตนซึ่งปรากฏชัดจากสงครามตัวแทนทั่วโลก ในบริบทเช่นนี้ ประเทศเล็กมีทางเลือกจำกัดมาก โดยเฉพาะหากตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของมหาอำนาจ เห็นได้จากว่าบางประเทศที่ต้องการดำเนินนโยบายเป็นกลางก็ไม่เป็นผลดังนั้น โอกาสที่ไทยจะดำเนินนโยบายอย่างอิสระอาจเป็นไปได้ยากยิ่ง¹ เช่นเดียวกันกับประเทศอิหร่าน ในขณะนั้น ที่ให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกา ถือเป็นความร่วมมือของการเป็นประเทศที่อยู่ในอุดมการณ์ของโลกเสรี โดยที่ไทยและอิหร่านต่างก็เป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็น ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้จึงนำไปสู่ความสัมพันธ์ไทยกับอิหร่าน โดยทั้งสองประเทศได้ทำสนธิสัญญาไมตรีต่อกัน

ตอนที่ 3 การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิหร่าน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 23-30 เมษายน พ.ศ. 2510 ได้เสด็จเยือนสถานที่สำคัญต่างๆ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ดังหมายกำหนดการ ดังนี้

¹ <http://wiki.kpi.ac.th/> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

วันที่ 23 เมษายน 2510

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งจากสนามบินดอนเมืองถึงประเทศอิหร่าน ทรงได้รับการต้อนรับเสด็จฯ อย่างสมพระเกียรติจากสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี ออร์มีย์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาห์ลาวี จากนั้นเสด็จไปยังพระราชวังโกเลสถาน ซึ่งทางรัฐบาลอิหร่านจัดถวายเป็นที่ประทับ พระราชวังโกเลสถาน แปลว่า สวนกุหลาบ สร้างขึ้นเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเปอร์เซียตะวันตก ตั้งอยู่กลางกรุงเตหะราน

ภาพที่ 3 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงรับการถวายความเคารพจากกองเกียรติยศ พร้อมกับสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี ออร์มีย์ ณ ท่าอากาศยานเมห์ราบัด กรุงเตหะราน เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2510

ที่มา: เสด็จฯ เยือนอิหร่าน พ.ศ. 2510

เวลาประมาณ 20.00 น. สมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี ออร์มีย์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาห์ลาวี จัดงานมหาสมาคมถวายพระยาหาคำแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ภาพที่ 4 สมเด็จพระจักรพรรดิและสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาร์ลาวิ ทรงจัดงานมหาสมาคมถวายพระยาอาหารค่ำ ณ พระราชวังโกเลสถาน

ที่มา: เสตีจฯ เยือนอิหร่าน

สมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวิ อรยมิห์ ทรงมีพระราชดำรัสถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านว่ามีมาแต่โบราณกาลแล้ว ถึงแม้ว่าจะขาดตอนบ้างในบางขณะ แต่ประชาชนทั้งสองก็คุ้นเคยกันมาช้านานนับร้อยปี พ่อค้าอิหร่านเคยแล่นเรือเข้ามาค้าขายและพำนักถึงเมืองท่าไทย และมีการติดต่อทางการทูตมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 22 จดหมายเหตุของคณะทูตอิหร่านประจำกรุงสยามยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ การเสด็จเยือนอิหร่านครั้งนี้ นับเป็นการเริ่มยุคใหม่แห่งสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศทั้งสองอีกด้วย¹

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสตอบขอบพระทัยสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวิ อรยมิห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาร์ลาวิ ที่ทรงต้อนรับด้วยพระราชอัธยาศัยไมตรี ทรงหวังว่า การเสด็จ ในครั้งนี้จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านแน่นแฟ้นขึ้น สัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยและอิหร่านมีมาช้านานแล้ว และในสมัยปัจจุบัน คือ เมื่อต้นปี 2510 ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศอิหร่านกับประเทศไทย อันจะเป็นรากฐานมั่นคงในการเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าของทั้งสองประเทศ ทรงแสดงความยินดีต่อสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวิ อรยมิห์ ที่ทรงปกครองประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้าขึ้น

วันที่ 24 เมษายน 2510

เวลา 9.30 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลา ณ สุสานของเรซาชาห์ ที่กรุงเตหะราน

¹ สำนักพระราชวัง. (2547). *เสด็จเยือนอิหร่าน พ.ศ. 2510*.

พรพรรณ โปร่งจิตร์

เวลา 16. 00 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ อนุคารแห่งชาติอิหร่าน ที่ชั้นใต้ดินใช้เป็นทีเก็บสมบัติจากท้องพระคลังของกษัตริย์ตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งสมบัติเหล่านี้แสดงถึงความยิ่งใหญ่ มั่งคั่ง ร่ำรวยและความเจริญทางวัฒนธรรมของอาณาจักรอิหร่าน และสมบัติเหล่านี้เป็นเครื่องค้าประกันค่าเงินของประเทศจนถึงปัจจุบัน

วันที่ 25 เมษายน 2510

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จทอดพระเนตรโรงงานอุตสาหกรรมอิหร่านเนซันแนล เป็นโรงงานอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโรงงานอุตสาหกรรมอิหร่านเนซันแนล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนการช่างเทคนิคสตรี ฟาราห์ปาร์ลาวี ที่กรุงเตหะราน ซึ่งเป็นกิจการส่วนหนึ่งของสภาอากาศอิหร่าน

เวลา 16. 00 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ พิพิธภัณฑสถานอิหร่าน บาสตาน ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑที่โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ค่ำวันที่ 25 เมษายน 2510 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำตอบแต่สมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวี อรยมีห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราห์ ปาร์ลาวี ณ ห้องมณีนในพระราชวังโกเลสถาน

วันที่ 26 เมษายน 2510

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวี อรยมีห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราห์ ปาร์ลาวี เสด็จพระราชดำเนินจากกรุงเตหะรานไปยังเมืองอิสฟาฮาน การเสด็จครั้งนี้เป็นการเสด็จไปยังเมืองอิสฟาฮาน เมืองที่สำคัญในฐานะศูนย์กลางการปกครองสมัยซาฟาเวีย และเมืองอิสฟาฮานนี้มีความเกี่ยวข้องกับสยามในสมัยอยุธยา กล่าวคือ เป็นเมืองที่ราชทูตอยุธยาได้เข้าเฝ้าข้าราชทูตที่พระเจ้าชาห์สุลัยมานที่พระราชวังเซเฮลโซทูนหรือ พระราชวังสี่ลิบเสา ในปี พ.ศ. 2225

วันที่ 27 เมษายน 2510

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวี อรยมีห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีแห่งอิหร่าน เสด็จพระราชดำเนินจากเมืองอิสฟาฮานไปยังเมืองซีราส และเสด็จต่อไปยังเปอร์ซิโปลิส อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า เป็นเมืองหลวงเก่าสมัยจักรวรรดิจักรวรรดิอคีเมเนียห์ หรือ จักรวรรดิเปอร์เซียอคีเมเนียห์ ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว จักรวรรดิอคีเมเนียห์ที่ก่อตั้งขึ้นโดยจักรพรรดิไซรัสมหาราช และพ่ายแพ้ต่ออเล็กซานเดอร์มหาราชในปี 330 ก่อนคริสต์ศักราช

ภาพที่ 5 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินเมืองซีราส

ที่มา: เสด็จฯ เยือนอิหร่าน พ.ศ. 2510

วันที่ 28 เมษายน 2510

เป็นวันครบรอบวันอภิเษกสมรส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ เป็นการส่วนพระองค์ไปยังเมืองโนร์ซาค์ จากนั้นเสด็จฯ ต่อไปยังพระราชวังบาโบล ซึ่งรัฐบาลอิหร่าน จัดถวายเป็นที่ประทับ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง ซึ่งสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลารี อรยมิห์ ทรงขับด้วยพระองค์เอง

วันที่ 29 เมษายน 2510

เวลา 15.00 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายกเทศมนตรีอิหร่านและภริยา เข้าเฝ้า ณ ห้องมณี พระราชวังโกเลสถาน

เวลา 16.00 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังพระราชวังเนห์ยวาราณ เพื่อทรงเยี่ยมสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลารี อรยมิห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราห์ ปาร์ลารี จากพระราชวังพระราชวังเนห์ยวาราณ เสด็จฯ ไปยังที่แสดงศิลปหัตถกรรม รัฐมนตรีวัฒนธรรมของอิหร่านเฝ้าฯ รับเสด็จ

วันที่ 30 เมษายน 2510

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลารี อรยมิห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราห์ ปาร์ลารี เสด็จฯ มาถึงท่าอากาศยาน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาร์ลารี อรยมิห์ เสด็จฯ ขึ้นสู่

พรพรรณ โปร่งจิตร์

แทนรับการเคารพ ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ ทรงอำนาจสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี อรยมีห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาห์ลาวี ก่อนเสด็จขึ้นเครื่องบินพระที่นั่ง

ภายหลังจากการเสด็จพระราชดำเนินเยือนอิหร่าน รัฐบาลไทยได้แถลงว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงได้รับการต้อนรับด้วยไมตรีจิตอันมิตรจาก ตลอดจนประชาชนชาวอิหร่านซึ่งได้ห่อหุ้มโอบล้อมารับเสด็จทุกแห่งอย่างคับคั่ง รัฐบาลอิหร่านได้พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้ทั้งสองพระองค์ทรงพระเกษมสำราญและในการจัดรับเสด็จระหว่างที่ประทับอยู่ในอิหร่านอันเป็นดินแดนแห่งความสงบสุข แม้จะประทับเพียงระยะเวลาอันสั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงชื่นชมในไมตรีจิตของประชาชนชาวอิหร่านที่แสดงความจงรักภักดีอันถือได้ว่าเป็นการแสดงมิตรภาพต่อประชาชนชาวไทยทั้งหมดด้วย ทั้งสองพระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยที่ได้พบว่าการแสดงดังกล่าวย่อมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นชัดถึงความจงรักภักดีอย่างแท้จริงของประชาชนชาวอิหร่านต่อสมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี อรยมีห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาห์ลาวี การรับเสด็จอย่างที่รัฐและประชาชนชาวอิหร่านได้ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนี้ จะช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีซึ่งมีมาช้านาน ระหว่างทั้งสองพระราชวงศ์ในประเทศเอเชีย และได้รับผลดีในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงอุดมคติและปฏิภาณอันสูงสุดของทั้งสองประเทศ¹

จากการเสด็จ เยือนอิหร่านของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ในปี 2510 ต่อมา เมื่อวันที่ 22-29 มกราคม 2511 สมเด็จพระจักรพรรดิมุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี อรยมีห์ และสมเด็จพระจักรพรรดินีฟาราคี ปาห์ลาวี เสด็จ มาเยือนประเทศไทย ถือเป็นภาระกระชับพระราชไมตรีของทั้งราชวงศ์และแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศที่สืบเนื่องต่อมา

¹ สำนักพระราชวัง. (2547). เล่มเดิม.

ภาพที่ 6 สมเด็จพระจักรพรรดิและสมเด็จพระจักรพรรดินีแห่งอิหร่าน เสด็จฯ เยือนประเทศไทย พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบในงานพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่ พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะและราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2497 – 2531. หน้า152

กล่าวได้ว่าการเสด็จฯ เยือนอิหร่านของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ถือเป็นการเริ่มต้นยุคใหม่แห่งสัมพันธไมตรี ระหว่างประเทศไทยและประเทศอิหร่าน

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ในปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ทางการทูต การค้า และมิติด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ไทย-อิหร่าน ได้ผ่านเหตุการณ์ที่สำคัญมากมาย ทั้งเหตุการณ์การเมืองภายใน ของประเทศอิหร่านที่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐอิสลามโดยการนำของอยาตุลเลาะห์ โคไมนี แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศยังคงดำเนินต่อมา เนื่องจากนโยบายของประเทศไทยและสาธารณรัฐ อิสลามแห่งอิหร่าน วางอยู่บนการสถาปนาความสัมพันธ์ฉันมิตรกับประเทศต่างๆ ที่เป็นมิตรโดยแสวงหา ความร่วมมือร่วมใจ ในการดำเนินงานร่วมกันในระดับระหว่างประเทศ อิหร่านได้เต็มใจที่จะสร้างความสัมพันธ์ ฉันทมิตรต่อไทยบนพื้นฐานของความเคารพต่อกัน¹ ความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน อิหร่านและไทยได้เปิดความสัมพันธ์ ทางการค้าต่อกันตั้งตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ได้พัฒนาขึ้นในทุกด้านทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

¹ ความสัมพันธ์อิหร่าน -ไทย ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. (2003). หน้า 363.

ความสัมพันธ์ด้านการเมือง การทูตและการค้า

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศอิหร่านเป็นไปอย่างราบรื่น นโยบายของประเทศไทยพยายามเน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกับอิหร่าน ในขณะที่ฝ่ายอิหร่านพยายามส่งเสริมความร่วมมือแลกเปลี่ยนทางทูตและการค้าเป็นสำคัญ ก่อนเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน ทั้งสองประเทศมีการลงนามในข้อตกลง 3 ฉบับ ดังนี้คือ การทำสนธิสัญญามิตรภาพในปี พ.ศ. 2510 ความตกลงทางการค้าระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งจักรวรรดิอิหร่าน ลงนาม 12 พฤศจิกายน 2512 และความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างรัฐบาลแห่งพระมหากษัตริย์ไทยกับรัฐบาลแห่งพระจักรพรรดิอิหร่าน ลงนาม 11 กันยายน 2519 ถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองภายในอิหร่าน ประเทศไทยและประเทศอิหร่านคงมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อการผู้นำระดับสูงของทั้งสองประเทศได้เยี่ยมเยียนกันเป็นประจำ ดังจะเห็นได้เมื่อครั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ระหว่างวันที่ 17-21 เมษายน 2547 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของนางมาซูเมห์ อิบทีการ์ (Masoumeh Ebtekar) รองประธานาธิบดีอิหร่าน

ภาพที่ 7 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพบกับนายโมฮัมมัด คาตามี ประธานาธิบดีอิหร่าน เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2547

ที่มา: <http://www.sirindhorn.net/Royal-Visits-2541.php> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

ความร่วมมือทางการทูตและการค้าทั้งสองประเทศต่างก็เป็นสมาชิก ACD , ARF มีจุดมุ่งหมายที่จะดำรงสันติภาพที่แท้จริงให้บังเกิดในภูมิภาคเอเชีย อิหร่านให้การสนับสนุนไทยในเวทีพหุภาคี เช่น การประชุมสหประชาชาติ การประชุม NAM และสนใจขยายความร่วมมือในกรอบอาเซียน โดยขอสมัครเข้าเป็นคู่เจรจาเฉพาะด้านของอาเซียน (Sectoral Dialogue Partner) และขอเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation – TAC)

นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศไทยและกระทรวงการต่างประเทศอิหร่านยังมีกลไกการประชุม Political Consultations (PC) ระหว่างกันในระดับอธิบดี โดยฝ่ายไทยได้จัดการประชุม PC ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 11 ธ.ค. 2557 ที่กรุงเทพฯ และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 19 ก.ย. 2558 โดยมีนายมานพชัย วงศ์ภักดี อธิบดีกรมเอเชียใต้ และนาย Sayed Rasool Mohajer อธิบดีกรมเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก กระทรวงการต่างประเทศอิหร่าน เป็นประธานร่วม ทั้งสองฝ่ายได้หารือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคีและความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับอิหร่านในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้าและการลงทุน

การแลกเปลี่ยน การเยือน การท่องเที่ยว และการแสวงหาคักยภาพและโอกาสที่มีอยู่ของทั้งสองฝ่ายและได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ¹

ความสัมพันธ์ด้านการเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีนโยบายการค้าไปสู่ตลาดใหม่ เช่น ตะวันออกกลาง และเอเชียกลาง มีการจัดกิจกรรม และสร้างโอกาสการพบปะเจรจาการค้าระหว่างกัน มีการจัดการแสดงสินค้าไทยในประเทศอิหร่าน เช่น ข้าว อาหารและเครื่องดื่ม และเชิญชวนนักธุรกิจอิหร่านให้เดินทางมาประเทศไทย เพื่อแสดงให้เห็นศักยภาพภาคการผลิตของไทย ไทยกับอิหร่านมีมูลค่าการค้ารวมในปี 2552 ประมาณ 1,111.38 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ไทยส่งออกเป็นมูลค่า 854.08 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และนำเข้า 257.29 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุล สำหรับสินค้าส่งออกสำคัญของไทย ได้แก่ ข้าว เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ และไทยนำเข้าสินแร่โลหะอื่นๆ เคมีภัณฑ์ สัตว์น้ำสดและแช่แข็ง เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องมือเครื่องใช้วิทยาศาสตร์ จากอิหร่าน

กลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือด้านต่างๆ คือ การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ พาณิชย ๓ อุตสาหกรรม วิชาการ การเกษตรและวิทยาศาสตร์ (Joint Commission on Economic, Commercial, Industrial, Technical, Agricultural and Scientific Cooperation) โดยประธานร่วมฝ่ายไทยคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและฝ่ายอิหร่าน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ การประชุมครั้งล่าสุด (ครั้งที่ 7) จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานครเมื่อเดือนกันยายน 2547 และไทยมีกำหนดจัดการประชุมครั้งต่อไป (ครั้งที่ 8) ที่กรุงเทพฯ ในช่วงครึ่งหลังของปี 2553

ด้านการลงทุน

อิหร่านเป็นประเทศที่มั่งคั่งด้วยแหล่งพลังงาน ทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ตลอดจนสินแร่ เช่น ถ่านหิน โครเมียม ทองแดง เหล็ก ตะกั่ว แมงกานีส สังกะสี กำมะถัน ฯลฯ และเป็นแหล่งเพาะปลูกผลิตพืชผลเมืองหนาวหลายชนิด

สำหรับโอกาสในความร่วมมือด้านกิจการน้ำมันในอิหร่านนั้น ไทยได้ลงนามบันทึกความเข้าใจด้านการพลังงาน ระหว่างกระทรวงพลังงาน บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด มหาชน (ปตท.สผ.) และ กระทรวงปิโตรเลียมของอิหร่าน

เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนระหว่างไทยและอิหร่าน เมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 การลงนามในความตกลงการชำระหนี้สองฝ่าย (Bilateral Payment Arrangement – BPA) ระหว่างธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (EXIM Bank) ของไทยกับธนาคารพัฒนาการส่งออกอิหร่าน (Export Development Bank of Iran – EDBI) โดยธนาคารเพื่อการส่งออกฯ สามารถให้เครดิตแก่คู่ธุรกิจไทย-อิหร่านในวงเงิน 10 ล้านยูโร และการเคลียร์บัญชีระหว่างธนาคารทั้งสองทุก 3 เดือน²

ปัจจุบันไทยมีการลงทุนในอิหร่าน / บริษัท ได้แก่ โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกของเครือซีเมนต์ไทย ลงทุนร่วมกับญี่ปุ่นและอิหร่าน และโครงการพัฒนาฟาร์มเลี้ยงกุ้งและฟาร์มเลี้ยงปลา ถ่ายทอดเทคโนโลยีการจับปลาและเทคโนโลยีการแปรรูปอาหารกระป๋องให้แก่โรงงานผลิตปลาป่นที่ใหญ่ที่สุดของอิหร่าน

¹ <http://sameaf.mfa.go.th/th/country/middle-east/detail.php?ID=38#4> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

² <http://www.apecthai.org/> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560

พรพรรณ โปรงจิตร

ความสัมพันธ์ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ความร่วมมือในด้านการศึกษา นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศให้การยอมรับ แม้จะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ประเทศไทยและประเทศอิหร่าน ได้ตกลงบันทึกความเข้าใจระหว่างอิหร่าน - ไทย ว่าด้วยความร่วมมือทางการศึกษาและวิชาการ ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2533¹ และนอกจากนี้ยังมีการลงนามความร่วมมือของมหาวิทยาลัยจากประเทศไทยและประเทศอิหร่าน ตามมาอีกหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม เช่น การแลกเปลี่ยนการแสดงของศิลปินแขนงต่างๆ

ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศดำเนินไปด้วยดีมาตลอด แม้จะชะงักงันในช่วงการเกิดเหตุการณ์การเมืองภายในอิหร่าน เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองอิหร่านเข้าสู่ความมั่นคง และอิหร่านคลายความเข้มงวดการเดินทางออกนอกประเทศของพลเมืองอิหร่านแล้วนั้น การท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและประเทศอิหร่านได้ขยายตัวมาโดยตลอด นักท่องเที่ยวอิหร่านได้เดินทางมายังประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยไม่มีนโยบายกีดกันนักท่องเที่ยวจากอิหร่าน ประกอบกับความสวยงามทางธรรมชาติ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศไทย ความเป็นมิตรของคนไทย และการเป็นแหล่งซื้อสินค้าราคาถูก ทำให้นักท่องเที่ยวอิหร่านนิยมเดินทางมาประเทศไทยมากขึ้น

ในปัจจุบันประเทศไทยและประเทศอิหร่าน ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในด้านการท่องเที่ยว เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2545 โดยเนื้อหาสำคัญของความตกลงคือ ทั้งสองฝ่ายจะสร้างสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความร่วมมือระยะยาวในด้านการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ของประเทศทั้งสองตามกฎหมายและระเบียบของประเทศทั้งสอง²

สรุป

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิหร่านอย่างเป็นทางการ ถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเริ่มยุคใหม่ระหว่างประเทศไทยและประเทศอิหร่าน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสการเมืองโลกในยุคสงครามเย็น โดยเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศที่เคยมีมาอย่างช้านาน ให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง ความสัมพันธ์ในครั้งนี้เป็นความร่วมมือของประเทศที่มีอุดมการณ์ของโลกเสรีในการพันธมิตรระหว่างกัน ผลจากการเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้น ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศอิหร่านในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอย่างดีมาจนปัจจุบัน

¹ ม.ร.ว.อดิศรเดช สุขสวัสดิ์. (2558). “สิ่งที่พึงคาดหวังในความสัมพันธ์ไทย - อิหร่าน” ในหนังสือที่ระลึก 60 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-อิหร่าน พ.ศ. 2558. หน้า 24-25.

² บรรณา วังวิวัฒน์. (2005). ความสัมพันธ์ไทย-อิหร่าน : มิติด้านการท่องเที่ยว. ใน *มิตรภาพไทย-อิหร่าน ความสัมพันธ์อันดีที่ใกล้ชิดกว่า 400 ปี*. หน้า 245-250.

บรรณานุกรม

หนังสือ

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2517). *ประมวลพระราชดำรัสในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนนานาประเทศ พุทธศักราช 2502-2510*. กรุงเทพฯ : สำนักพระราชเลขาธิการ.
- (2533). พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบในงานพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะและราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2497 - 2531. กรุงเทพฯ : สำนักพระราชวัง.
- ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านแห่งประเทศไทย. (2546). *ความสัมพันธ์อิหร่าน-ไทยทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม*. แปลโดย กิติมา อมรทัต; ไรหนาน อรุณรังษี; และ อะลี อัสมอร์ญันนัตปูร์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วัฒนธรรม.
- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเตหะราน . (มปป.) *มิตรภาพไทย-อิหร่าน ความสัมพันธ์อันดีที่ใกล้ชิดกว่า 400 ปี*. มปป.
- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเตหะราน . (2558). *หนังสือที่ระลึก 60 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-อิหร่าน พ.ศ. 2558*. มปป.
- สำนักพระราชวัง. (2547). *เสด็จเยือนอิหร่าน พ.ศ. 2510*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- สำนักพระราชเลขาธิการ. (2550). *ประมวลพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2489 - 2510*. กรุงเทพฯ : สำนักพระราชเลขาธิการ
- อิมรอน มะลูลีม. (2533). *วิเคราะห์การเมือง , สังคม , เศรษฐกิจ ของอิหร่านก่อนและหลังการปฏิวัติ*. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ทางน้ำ.

ออนไลน์

- เครือข่ายกาญจนาภิเษก. สืบค้นเมื่อ เมื่อ 27 กรกฎาคม 2560 สืบค้นจาก <http://kanchanapisek.or.th/activities/index.th.html>
- พระราชกฤษฎีกา. สืบค้นเมื่อ เมื่อ 27 กรกฎาคม 2560 สืบค้นจาก <http://drmlib.parliament.go.th>
- จุฬาร ธีรรักสกุล. สงครามเย็น. สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 2560. สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=Wikipedia>. (2017).
- Reza shah Pahlavi. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560. สืบค้นจาก https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/65/Antoin_Sevruguin_48_12_Sl.jpg
- Wikipedia. (2017). Muhammad Reza Pahlavi สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560. สืบค้นจาก : <https://th.wikipedia.org/wiki>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2560). สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560 <http://sameaf.mfa.go.th/th/country/middle-east/detail.php?ID=38>
- <http://www.apecthai.org/> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560
- <http://www.sirindhorn.net/Royal-Visits-2541.php> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2560